102/3

KISWAHILI

KIDATO CHA NNE

KARATASI YA TATU

FASIHI

MUDA: SAA $2^{1}/_{2}$

MTIHANI WA GOLDLITE
KIDATO CHA NNE JUNI 2022
MTIHANI WA KABLA YA MWIGO

Maagizo.

a) Jibu maswali ***matatu*** pekee.
b) Swali la ***kwanza*** ni la ***lazima***.
c) Maswali mengine ***matatu*** yachanguliwe kutoka sahemu **nne** zilizobaki; yaani:Riwaya, tamthilia, ushairi na fasihi simulizi.
d) ***Usijibu*** maswali ***mawili*** kutoka ***sehemu moja.***
e) Kila swali lina alama 20.
f) Karatasi hii ina kurasa ***nne*** zilizopigwa chapa
g) ***Watahiniwa ni lazima wahakikishe kwamba kurasa zote za karatasi hii zimepigwa chapa sawasawa na kuwa maswali yote yamo.***

SEHEMU YA A: HADITHI FUPI

Alifa Chokocho na Dumu Kayanda; Tumbo lisiloshiba na hadithi nyingine.

1. Lazima

"Usiteketeze umati kama kuni zinavyoteketeza moto. Rudi, rudi kwa Mola wako."

a. Eleza muktadha wa dondoo hili.
(ala 4)

b. Eleza tamathali mbili za usemi zinavyojitokeza katika dondoo hili
(ala 2)

c. Eleza madhara yanayotokana na vitendo vya mnenewa vya kuteketeza umma. (ala 8)

d. Eleza umuhimu wa mnenaji wa maneno haya.
(ala 6)

SEHEMU YA B: TAMTHLIA

PAULINE KEA: KIGOGO

Jibu swali la 2 au 3

2. "Hata nami naona pengine amenusa sumu."

a) Eleza muktadha wa dondoo hili.
(ala 4)

b) Eleza ni kwa nini mrejelewa anasemekana kuwa amenusa sumu.
(ala 2)

c) Tambua mbinu ya lugha iliyotumika katika dondoo hili.
(ala 1)

d) Mwandishi wa Tamthlia hii amefaulu sana katika matumizi ya mbinu hii uliyotaja hapo juu. Kwa kutoa hoja saba thibitisha haya.
(ala 7)

e) Eleza umuhimu wa mzungumziwa
(ala 6)

3. "Fungua macho uone. Keki imeliwa kwingine, mwaletewa masazo.

a) Eleza muktadha wa dondoo hili.
(ala 4)

b) Tambua mbinu ya kisanaa iliyotumika katika dondoo hili
(ala 4)

c) Thibitisha kuwa keki imeliwa kwingine
(ala 6)

d) Eleza sifa za msemaji wa maneno haya
(ala 6)

SEHEMU YA C: RIWAYA YA CHOZI LA HERI

ASSUMPTA K. MATEI.

Jibu swali na 4 au 5

4. "Vipi binadamu anavyoweza kuyazoa maji yaliyomwagika?
   a. Eleza muktadha wa dondoo hili
   (ala 4)
   b. Tambua mbinu ya lugha iliyotumika
   (ala 2)
   c. Jadili sifa tatu za msemaji
   (ala 3)
   d. Hakiki jinsi binadamu alivyomwagikiwa na maji katika Riwaya
   (ala 11)

5. " Kiu ilipobisha hodi, tulijaribu kujikuna tulipojipata."
   a. Eleza muktadha wa dondoo hili
   (ala 4)
   b. Tambua tamathali mbili za lugha zinazojitokeza katika dondoo hili.
   (ala 4)
   c. Kando na tatizo lililodokezwa katika dondoo hili, eleza matatizo mengine sita waliyokumbana nayo msemaji na wenzake.
   (ala 6)
   d. Eleza sifa sita za msemaji wa maneno haya
   (ala 6)

SEHEMU YA: USHAIRI

Jibu swali la 6 au 7

6. ***Soma shairi lifuatalo kisha ujibu maswali.***

SIPENDI KUCHEKA

Pana jambo natukiya, kwangu hilo muhali,
Kitenda naona haya, kujishusha yangu hali
Sipendi unipe hidaya, sipendi kutenda hili
Sipendi mimi kucheka

Sipendi mimi kucheka, kuchekea mawi
Sipendi na ya dhihaka, kwangu nyemi hiwi
Sipendi kwa hakika, mwovu kistawika
Halafuye nikacheka!

Maskini akiteswa
Yatima akinyanyaswa
Mnyonge naye akinyonywa
Sipendi hata ikiwa
Uwezo nguvu najuwa
Ni hili sitatekezwa

Mbona lakini nicheke, kwayo furaha?
Na wewe ukajiweke, uli na siha?
Na yatima ali pweke, ye anahaha?
Amenyimwa haki yake, hanayo raha!
Na moyo wangu ucheke, kwa ha ha, ha!
Kumbuka kwa kucheka Mimi katu sitacheka.

Maswali

a) Shairi hili ni la aina gani? Thibitisha
   (ala3)
b) Taja sababu zinazomfanya mshairi asitake kucheka.
   (ala3)
c) Chambua umbo la shairi hili kwa kuzingatia ubeti wa mwisho.
   (ala4)
d) Tambua nafsineni na nafsinenewa katika shairi hili.
   (al2)
e) Tambua toni ya shairi hili.
   (ala1)
f) Fafanua uhuru wa mshairi katika shairi hili.
   (ala2)
g) Andika ubeti wa pili kwa lugha tutumbi.
   (ala3)
h) Eleza maana ya msamiati ufuatao kama ulivyotumka katika shairi
   (ala2)
   (i) Mawi
   (ii) Nyemi

7. Soma shairi lifuatalo kisha ujibu maswali yatakayofuata.

Kimya changu kimezidi, navunja yangu subira,

Narejeya miradi, kuhitimisha dhamira,
Kukejeli sina budi, niwafunze utu bora,
Nani aali zaidi, Wakenya au vinara?

Serikali bila hadi, ndo kiini cha madhara,
Yanopiga kama radi, isokuwa na ishara,
Yamini kuwa gaidi, watupora mishahara,
Nani aali zaidi, Wakenya au vinara?

Wamejifanya hasidi, wasopatana fikira,
Wana yao makusudi, kujisombea ujira,
Wakilenga kufaidi, tumbo zao za kichura,
Nani aali zaidi, Wakenya au vinara?

Nchi yetu kufisidi, ni jambo linonikera,
Tangia siku za jadi, ufukara ndo king'ora,
Kutujazeni ahadi, nyie mkitia fora,
Nani aali zaidi, Wakenya au vinara?

Fakiri watozwa kodi, wa pwani na walo bara,
Kwa uvumba hata udi, mwawalipa kwa hasara,
Hamudhamini miradi, mejihisi masogora,
Nani aali zaidi, Wakenya au vinara?

Mesema kazi ni chudi, basi sirikali gura,
Nafsi zenu mzirudi, mkubali kuchakura,
Makondeni mkirudi, muondoe ufukara,
Nani aali zaidi, Wakenya au vinara?

Ujanjenu umezidi, demokrasia bakora,
Debeni takaporudi, michirizi kwenye sura,
Kuwachuja ndo! muradi, kwa za mkizi hasira
Nani aali zaidi, Wakenya au vinara?

Maswali.

a) Toa anwani mwafaka kwa shairi hili.
   (ala1)
b) Ainisha shairi hili kwa jinsi tatu huku ukitoa sababu.
   (ala3)
c) Onyesha mbinu mbili za lugha katika shairi hili.
   (ala2)

d) Bainisha matumizi matatu ya uhuru wa mshairi katika shairi hili.
(ala3)

e) Andika ubeti wa nne katika mtindo tutumbi.
(ala4)

f) Fafanua maudhui matatu yanayojitkeza katika shairi hili.
(ala3)

g) Taja mpango mmoja unaotajwa kama njia ya kutatua matatizo ya nchi. (ala1)

h) Eleza muundo wa shairi hili.
(ala3)

SEHEMU YA E: FASIHI SIMULIZI

8. (a) Eleza sifa tatu za nyimbo. (ala6)

(b) Tofautisha dhana zifuatazo:
(ala4)

i. Misimu na misemo

ii. Ulumbi na malumbano ya utani.

(c) (i) Eleza maana ya mawaidha.
(ala2)

(ii) Fafanua majukumu manne ya mawaidha katika jamii.
(ala8)